

COL·LABORACIÓ

EL TALLER DE BOÍ

Rafael Bastardes i Parera

Vull referir-me amb aquest nom al conjunt de frontals del segle XIII pintats sobre fusta i amb el fons decorat amb relleus d'estuc. Ja al llibre *Els davallaments romànics a Catalunya* (1) indicàvem l'any 1980 parlant del Taller d'Erill, la possibilitat que *"aquest mateix Taller, trencant la tradició escultòrica que li era pròpia, podia haver-se dedicat a altres activitats, com la pintura sobre taula, especialment en el normal període de desorientació per la mort del mestre director"*. Però fins en el cas de donar-se realment aquest canvi laboral, es tractaria d'una activitat molt diferent i d'una època molt posterior, i caldria cercar-li un altre nom perquè no li escauria el de Taller d'Erill, ja classificat per la seva labor, sempre totalment especialitzada en la talla sobre fusta durant el segle XII.

Tothom coincideix a reconèixer que l'anomenada *Escola de Lleida* especialitzada en la producció d'aquests frontals, no té pas un nom que concordi amb la zona on foren localitzades les seves obres que millor encaixarien atribuïdes a un focus productor més septentrional.

De fet, Lleida és el nom d'una ciutat catalana, molt important (*¡ en terra ferma, Lleida!*) i del seu municipi, però territorialment no dóna el nom ni a la comarca on és situada: el Segrià.

Cook-Gudiol (2) malgrat reconèixer la improcedència del nom, anomenen aquest conjunt amb el nom de Taller de Lleida, però —afegeixen— *"aquest nom solament pot ser acceptat amb un ampli criteri geogràfic"*. Ampli criteri geogràfic que només pot ser el derivat de l'actual divisió territorial, o sigui la circumscripció provincial, imposada el segle XIX, derogada i restablerta, sempre discutida i mai acceptada de bon grat. Sentit provincial del mot que sempre he considerat inacceptable per definir una determinada estilística de l'art romànic català del segle XIII, si més no per motius cronològics (i deixant apart que la meitat d'aquests frontals procedeixen de la província d'Osca).

Al meu estudi titulat *Els frontals d'estuc* (3), després afegit com un complement al final del llibre *Altars romànics catalans de talla i d'estuc* (4), malgrat no inclouen aquests frontals on l'estuc és només un detall decoratiu, vaig indicar l'oportunitat de definir l'estilística d'aquests frontals amb el nom de *Taller de Boí*.

Molts dels seus exemplars foren trobats, en efecte, dins l'àrea popularitzada amb el nom de la Vall de Boí, un dels quals a Boí mateix, i tots ells són procedents de pobles inclosos a l'Alta Ribagorça, segons la Gran Enciclopèdia Catalana.

Aquest grup està format per una sèrie de frontals, d'una estilística tan definida i clara, i d'una uniformitat tan determinant, que molts són considerats com a obra d'un mateix artista, però només un està signat amb el nom de Joan. Són els següents:

Frontal de Sant Pere, núm. 3.912 del Museu d'Art de Catalunya, procedent de l'ermita de Sant Pere de Boí (destruïda).

Frontal de Sant Climent, núm. 3.908 del Museu d'Art de Catalunya, procedent de Taüll.

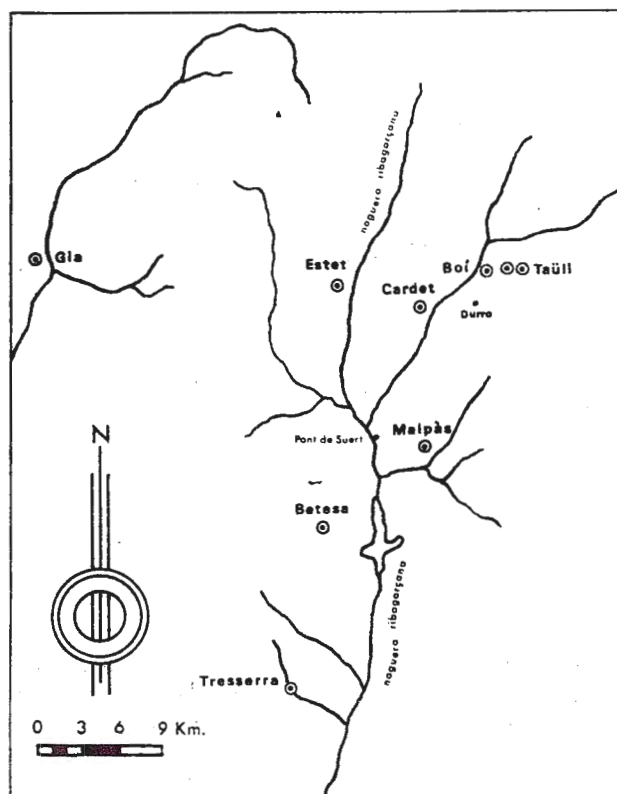
Frontal de la Passió o del Sant Sepulcre, núm. 9.707 del Museu Episcopal de Vic, procedent de Taüll.

Frontal de la Mare de Déu, núm.3.903 del Museu d'Art de Catalunya, procedent de Cardet.

Frontal de la Mare de Déu de la Llet, núm. 35.701 del Museu d'Art de Catalunya, procedent de Betesa (potser l'ermita de Santa Eulàlia de Rigatell?).

Frontal de Sant Martí, núm. 3.902 del Museu d'Art de Catalunya, procedent de Gia (o Xia, com abans dèiem). Únic signat.

Frontal de Sant Vicenç, núm. 342 del Museu Diocesà de Lleida, procedent de Tresserra.

Àrea dels frontals del Taller de Boí (Dibuix: R. Bastardes)

Frontal de Sant Climent, núm. 3.909 del Museu d'Art de Catalunya, procedent d'Estet.

Frontal de Sant Iscle i Santa Victòria, que formava part de la Col.lecció Soler i March, que considerem dins del grup per la seva similitud tècnica, encara que conté detalls que poden considerar-se gòtics.

En canvi, el Frontal del Pantocràtor i l'apostolat, que l'hem vist inclòs, el considero pertanyent al Taller d'Andorra encara que contingui alguns elements decoratius d'Estuc.

Geogràficament potser el nom de Taller del Ribagorça fóra encara més escaient, però el considero massa ampli i es presta a confusió, ja que inclou també el Taller d'Erill que, originàriament ja fou anomenat per Cook-Gudiol (5) com "*escola d'imatgers en el Ribagorça*", dedicat un segle abans a la talla sobre fusta, com ja hem dit.

Finalment podem observar, encara que *el nom no fa la cosa*, que el *Catàleg* de l'exposició *L'Art Romànic* (6) l'any 1961, anomena aquests frontals com a pertanyents a l' "*escola del nord-oest de Catalunya*", i constitueix el més clar refús a continuar usant el nom de Lleida. I, com antecedent del nom, recordem que Joaquim Folch i Torres (7) datant el Frontal de Ripoll, diu que és "*molt més avançat que els pal·lis de la Vall de Boí*".

Notes:

- (1) Rafael Bastardes i Parera; *Els davallaments romànics a Catalunya*, Barcelona 1980, Artesudí, Col·lecció "Art romànic" núm. 13, pàg. 61-62. I també *El Taller d'Erill*, Barcelona 1985 (inèdit).
- (2) Walter William Spencer Cook-Josep Gudiol i Ricart; *Pintura e imageria románicas*. Madrid 1950. "Ars Hispaniae" vol. VI, pàg. 244.
- (3) Rafael Bastardes i Parera; *Els frontals d'estuc*, Barcelona 1985 (inèdit).
- (4) Rafael Bastardes i Parera; *Altars romànics catalans de talla i d'estuc*. Barcelona 1986 (inèdit).
- (5) Cook-Gudiol; ob. cit. pàgs. 322-333.
- (6) *L'Art Roman. Catalogue*; Barcelona i Santiago de Compostela, 1961, pàgs. 136, 137, 189 i 190.
- (7) Joaquim Folch i Torres; *La pintura romànica sobre fusta*, Barcelona 1956, vol. IX de "Monumenta Cataloniae", pàg. 135.

INFORMACIÓ

Durant els propers 24 i 25 d'agost es celebrarà la VII Assemblea d'Estudis sobre el Comtat de Besalú, convocada pels Amics de Besalú i el seu Comtat. En aquesta ocasió la celebració dels actes es portarà a terme a la població de Sant Llorenç de Cerdans (Alt Vallespir, França), gràcies a la invitació d'un grup d'estudiosos del Vallespir, la qual cosa ens demostra que en aquella zona encara hi perdura un sentiment català. Per a més informació adreceu-vos a: Amics de Besalú, Cúria Reial, carrer Portalet, 1 - 17850 BESALU (Girona), o bé a Antoni Noguera Massa, Passeig de la Puda, 120 - 17820 BANYOLES (Girona). Tel. (972) 57.15.61.

* * *

El proper mes d'octubre es celebrarà, al Museu del Montsià (Amposta), la XXXVII Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos, amb l'objectiu d'aprofundir en el coneixement i la divulgació dels aspectes naturals i socials de la comarca del Montsià, i contribuir així al seu desenvolupament cultural. Per a informació sobre la presentació de comunicacions, termini de presentació, programa d'actes, etc., cal adreçar-se a la Secretaria del Museu del Montsià, carrer Gran Capità, 34 - 43870 AMPOSTA (Tarragona). Tel. (977) 70.29.54.

* * *